

Jaarverslag sept 2022- aug 2023

Bijzondere leerstoel

**Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid,
met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten**

Ingesteld door het KSGV

Kenniscentrum voor Levensbeschouwing en Geestelijke
Volksgezondheid

aan de

Tilburg School of Catholic Theology
Tilburg University

Prof. dr. C.N. de Groot

1. Inleiding

Met ingang van 1 september 2019 is dr. C.N. de Groot vanwege het KSGV benoemd tot bijzonder hoogleraar aan de School of Catholic Theology van Tilburg University. De leeropdracht luidt “Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten” en betreft de wetenschappelijke doordenking van het belang van zingevingsvraagstukken, zoals die zich in de huidige maatschappij en cultuur voordoen. Het betreft een aanstelling voor 0.2 fte.

De Raad van Toezicht rond de bijzondere leerstoel kent de volgende leden: prof. dr. M.H.F. (Marinus) van Uden, (voorzitter), emeritus hoogleraar religiepsychologie en bestuurslid KSGV; prof. dr. H.P.J. (Henk) Witte, vervangend decaan, Tilburg School of Catholic Theology, Tilburg University; prof. dr. G.A.F. (Staf) Hellemans emeritus-hoogleraar religiesociologie; prof. dr. J. (Jan) Loffeld, hoogleraar praktische theologie, Tilburg School of Catholic Theology, Tilburg University); mevr. dr. C.G. (Lia) Vergouwen, cultuur- en godsdienstpsycholoog, stafid Karmelitaans Centrum voor Spiritualiteit te Haarlem en bestuurslid KSGV.

Het onderzoek wordt gestuurd door de vraag hoe christelijke tradities worden getransformeerd in zowel religieuze als seculiere contexten en op het grensvlak daartussen. Hierbinnen wordt toegewerkt naar een sociologie van de zielzorg. Er is de afgelopen decennia een conglomeraat van situaties ontstaan waarin mensen een beroep op geestelijke zorg kunnen doen. Hoe valt deze ontwikkeling te begrijpen en te verklaren tegen de achtergrond van de verschuivende verhoudingen tussen markt, staat en civil society?

De leerstoel heeft zich in deze periode vooral gericht op:

1. De opzet van een onderzoek naar maatschappelijke dienstverlening met een christelijke achtergrond onder het stedelijk precariaat.
2. De ontwikkeling van een internationaal netwerk om bovenstaand onderzoek uit te bouwen tot een internationaal onderzoeksproject, met name gericht op migranten.
3. De redactie van de bundel *Religion, Culture and Comics. Faith Imagined* (Bloomsbury Academic 2023).
4. De voorbereiding van een tweede termijn voor de leerstoel (2024-2029).

2. Onderzoeksactiviteiten

Het onderzoeksprogramma van de leerstoelhouder maakt binnen de Tilburg School of Catholic Theology deel uit van het onderzoeksprogramma Religion and Practice.¹ Het eigen onderzoek wordt gestuurd door de vraag hoe christelijke tradities worden getransformeerd in zowel religieuze als seculiere contexten en op het grensvlak daartussen. Drie thema's staan centraal:

- 1) De maatschappelijke zorg voor levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid.
- 2) Religie in populaire cultuur
- 3) De presentie van religie en christendom in het publieke domein

Ad 1) De maatschappelijke zorg voor levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid.

Het afgelopen jaar is veel geïnvesteerd in een onderzoeksaanvraag met inloophuis MST / Mensen in beeld houden (voorheen: Missionair Servicecentrum Tilburg) over de werkwijze van dergelijke centra en de maatschappelijke problematiek die via dit werk in beeld komt, gestuurd vanuit het theoretisch perspectief van 'liquidatie'.

Ten eerste is er gewerkt aan verbreding van het draagvlak. Vanuit de beroepsvereniging van sociaal werkers en kennisinstituut Movisie wordt nu aan de adviesgroep deelgenomen. Aansluiting bij de Academische Werkplaats Sociaal Werk in het kader van het Tilburgse programma Brede Welvaart is in bespreking.

Ten tweede is het onderzoek internationaal ingebed in een Europees onderzoeksnetwerk naar theoretische en praktische vraagstukken rond migratie en religieuze diversiteit (COREnet).² Een internationaal vergelijkende opzet (Nederland, Noorwegen, Zweden) is ontworpen in samenwerking met prof. dr. Annette Leis-Peters, directeur van het Centre of Diaconia and Professional Practice (VID Specialized University, Oslo): *Faith-based initiatives in three transforming welfares societies*.

Ten derde is de leerstoelhouder betrokken bij de initiatie van een gerelateerd onderzoeksproject van Working Group 3 binnen COREnet. Door middel van focusgroep-gesprekken wordt bestudeerd hoe (faith-based) professionals omgaan met religieuze diversiteit in hun werk met en voor migranten. Zogenaamde *reflective cafés* met professionals, te houden in Rome, Zagreb en Tilburg (zomer 2024) worden voorbereid.

Ad 2) Religie in populaire cultuur

De leerstoelhouder maakt deel uit van het collectieve TST-onderzoeksproject *Dutch Art*. In dat kader deed hij onderzoek naar de Utrechtse Sint Maarten Parade als *community art* in een samenwerkingsverband met het NWO-onderzoeksproject *Citizenship Discourses in the Early Middle Ages* (Els Rose). De eerste resultaten van het project werden in het Catharijneconvent gepresenteerd. Publicatie in de reeks *Figura Divina* is in voorbereiding. Een Engelstalig paper is ingediend bij het *Journal of Religion and Popular Culture* (University of Toronto Press).

Het internationale onderzoeksprogramma *Religion and Comics* werd afgerond met de eindredactie (door de leerstoelhouder) van de bundel *Religion, Culture and Comics. Faith*

¹ <https://research.tilburguniversity.edu/en/organisations/religion-and-practice>

² <https://www.cost.eu/actions/CA20107/>

imagined (Bloomsbury Academic 2023). De ontvangst is uiterst positief van start gegaan. Ook verscheen een Nederlands tijdschriftartikel over oriëntalisme in de representatie van religie in stripverhalen. Een Engelstalig paper over dit thema is in voorbereiding.

Ad 3) De presentie van religie en christendom in het publieke domein

Het onderzoek 'Religie in het publieke domein' (gefinancierd via het Universiteitsfonds) van postdoctorale onderzoeker dr. S.T. Klein Schaarsberg verloopt voorspoedig. Het is toegespitst op de presentie (online en offline) van spiritualiteit en samenzweringstheorieën. In samenwerking met onder meer prof. dr. P. Achterberg (Tilburg School of Behavioral Sciences) is een vooraanvraag voor een NWO-VENI-beurs en een aanvraag voor een GROWTH-beurs ingediend. Beide zijn helaas niet gehonoreerd.

De begeleiding van het promotieonderzoek naar katholiek sociaal denken in het onderwijs (externe promovendus) is overgedragen. Het promotieonderzoek (externe promovendus) naar katholiek sociaal denken in het internationale bedrijfsleven liep vertraging op door drukke werkzaamheden van de promovendus, maar heeft een veelbelovende herstart gemaakt. Met de leerstoelhouder neemt de kandidaat deel aan het Netwerk Katholieke Sociale Leer.

3. Begeleiding promovendi en postdoctorale onderzoeker

A.J.A.M. (Toon) van Gestel MA, *Meaning and reception of the Vatican II Declaration Gravissimum Educationis in the Netherlands (1965-2015)*

Aanvraag: goedgekeurd (5 oktober 2016) voor opname in de Graduate School van de TST. Promotiebegeleiding is per oktober 2023 overgedragen aan prof. dr. M.C.H. van Dijk-Groeneboer en prof. dr. A.L.H.M. van Wieringen.

Instelling: Tilburg University.

Promotoren tot 2023: prof. dr. A.H.M. van Iersel (z.g.) en prof. dr. C.N. de Groot

Dr. H.J.M. (Huub) Ruel MA, *Catholic Social Thought and Corporate Governance in Large (multinational) Corporations: A Conceptual and Empirical Exploration*

Aanvraag: goedgekeurd (22 september 2021) voor opname in de Graduate School van de TST.

Promotie gepland: 2026.

Instelling: Tilburg University.

Promotoren: prof. dr. C.N. de Groot en prof. dr. J. J. Graafland (Tilburg School of Economics and Management)

Dr. S.T. Klein Schaarsberg, *Religie in het publieke domein*

Aanstelling: postdoc (0,8 fte) 1 september 2021 – 1 september 2023

Verlengd wegens zwangerschapsverlof.

Instelling: Tilburg University

Begeleiding: prof. dr. C.N. de Groot en prof. dr. P. Achterberg (Tilburg School of Behavioral Sciences)

4. Onderwijs

De leerstoelhouder verzorgde drie reguliere cursussen.

- Pastoraat: systemische context (5 ects) (Master Theologie) (met Niels den Toom)
- Catholic Social Thought in Contemporary Society (6 ects) (Master Christianity & Society)
- Research & Hermeneutics: Empirical Methods (2 ects) (Master Christianity & Society)

Eerstgenoemde cursus, over de organisatorische inbedding van geestelijke verzorging en pastoraat, staat in direct verband met de leerstoel. Hiermee wordt bijgedragen aan de scholing van geestelijk verzorgers in beleidsmatige kwesties. De cursus over katholiek sociaal denken is van belang vanwege de reflectie op principes als menselijke waardigheid, solidariteit en *bonum commune*, die richtinggevend kunnen zijn voor de bevordering van geestelijke volksgezondheid in bredere zin. De methoden-cursus sluit aan op de expertise van de leerstoelhouder.

Binnen het Team Geestelijke Verzorging waar de leerstoelhouder aan deelneemt vraagt hij aandacht voor de maatschappelijke kant van geestelijke verzorging en diaconie.

5. In de media

Expert comment:

Lost in religion: geloven in een gesecculariseerde wereld

Interview in documentaire over Sint Servaas

1/05/23

KF inHeritage (National), Netherlands, Web

Robin Peeters

42 m

<https://www.mosasaurusfilm.nl/gerealiseerd-lost-in-religion>

Denken aan God helpt bij geven

26/04/23

Nederlands Dagblad (National), Netherlands, Print

Bas Meeuse

1 pag.

<https://www.nd.nl/reader>

Raising up Frontrunners

14/02/23

Description

Aflevering 1: Op hoop van zegen

Podcast Omroep Brabant

18 m 26 s

<https://open.spotify.com/episode/4KBjcwL5znjsSGjfFM4y?si=Ipjw7xRp-PjDjHk9d5pw&nd=1>

'We zijn geen BV Nederland, maar een gemeenschap van mensen die voor elkaar zorgen'

21/12/22

Tilburg University (National), Netherlands, Web

Interview door Tineke Bennema

<https://www.tilburguniversity.edu/nl/actueel/nieuws/meer-nieuws/interview-kees-de-groot>

Bijdrage:

de Groot, K. (Author). (2023). Hemelvaart - Wat nu?. Web publication/site, De Bezieling.
<https://debezieling.nl/hemelvaart-wat-nu/>

de Groot, K. (Author). (2023). Hier beneden is het. Web publication/site, Ekklesia Tilburg.
<https://ekklesiatilburg.nl/2023/05/21/hier-beneden-is-het/>

6. Voordrachten en lezingen

2023

Determining what is fluid, 31 May 2023, Conference for Research in Diaconia and Christian Social Practice, 31/05/23 → 3/06/23, Oslo, Norway

Bingo! Een voorbeeld van 'heilig spel' in een belevingscultuur, 11 May 2023, Met Suzan de Lange en Susan Mauro (spelers Theater Zeevuh). Interactief theatercollege over en met het bingospel vanuit het perspectief van homo ludens en sacraliteit.

<https://www.tilburguniversity.edu/nl/campus/studium-generale/portfolio/night-university/programma>

VID Specialized University, 1 May 2023 → 5 May 2023, Short Term Scientific Mission (COST) (part 1)

Het heilige in een seculiere stad. De Sint Maarten Parade in Utrecht, 19 Apr 2023, <https://www.tilburguniversity.edu/nl/onderzoek/instituten-en-researchgroepen/luce/programma/religie-eigentijdse-nederlandse-kunst>, Het mysterie op het spoor. Symposium over religie in eigentijdse kunst, Catharijneconvent, Utrecht.

Hoe houden we de geestelijke verzorging sociaal?, 14 Mar 2023, Lezing voor VGVZ regio Limburg, <https://ksgv.nl/wp-content/uploads/2023/03/VGVL2023.pdf>, Vereniging van Geestelijk Verzorgers in Zorginstellingen (VGVZ)

2022

Research Visit VID Specialized University, Oslo. 13 Dec 2022

Diakonia in liquidation: Towards a research proposal, 7 Dec 2022, Contribution to Research Seminar Religious Minorities and Religious Diversity, Universitetet i Agder.

Diaconie in liquidatie, 12 Oct 2022, Presentatie onderzoeksplan aan bestuur MST Mensen in beeld houden, Tilburg.

7. Participatie in de wetenschappelijke-professionele infrastructuur

- Lid bestuur KSGV sinds eind 2019
- Lid redactie KSGV-reeks sinds 2020
- Lid beoordelingscommissie proefschrift Niels den Toom, *The Chaplain-Researcher. The Perceived Impact of Participation in a Dutch Research Project on Chaplains' Professionalism*. (Protestantse Theologische Universiteit) Verdediging: 6 oktober 2022
- Lid beoordelingscommissie proefschrift Rienke Vedderts-Dekkers, *Hoe kostbaar is een kwetsbaar mens: over de betekenis van de kerk en in het bijzonder het diaconaat ten behoeve van kwetsbare ouderen in een veranderende samenleving*. (Protestantse Theologische Universiteit)
- Lid beoordelingscommissie proefschrift Marinka Verburg – Janssen, *Rondom de ruimte van het begin. Een etnografische studie naar de vorming van nieuwe geloofsgemeenschappen met nooit- en ooit-kerkelijken*. (Protestantse Theologische Universiteit)
- ‘Critical friend’ bij de vervaardiging van de generieke module *Zingeving in de GGZ* (AKWA).
- Advies bij inrichting bijzondere leerstoel door Van Breemenstichting.
- Lid Adviesraad Studium Generale (Tilburg University)
- Afgevaardigde van Benelux in Council International Society for the Sociology of Religion / Société Internationale de sociologie des religions (2017-heden)
- Afgevaardigde van Nederland in Management Committee Cost Action 20107 Connecting Theory and Practical Issues of Migration and Religious Diversity
- Lid Werkgezelschap Godsdienstsociologie en – antropologie
- Lid Nederlands Genootschap voor Godsdienstwetenschap
- Lid Association for the Sociology of Religion (ASR)
- Lid European Sociological Association (RC Sociology of Religion)
- Lid International Sociological Association (Research Committee Sociology of Religion)
- Lid International Academy of Practical Theology (IAPT)
- Lid Nederlandse Onderzoekschool voor Theologie en Religiewetenschap (NOSTER)
- Lid Commissie Senior Kwalificatie Onderwijs (SKO)
- Reviews voor NTT Journal for Theology and the Study of Religion; Journal for the Scientific Study of Religion; Culture and Religion; Association of Practical Theology in Oceania.
- Associate member Research Group Religious Minorities and Religious Diversity (University of Agder).
- Associate member Research Group Diaconal Practices and Perspectives (VID Specialized University).
- Lifelong member of the Agder Academy of Sciences & Letters

8. Publicaties

de Groot, K. (2023). Comics and Religion in Liquid Modernity. In K. de Groot (Ed.), *Comics, Culture, and Religion: Faith Imagined* (pp. 3-10). Bloomsbury Academic. <https://doi.org/10.5040/9781350321618.ch-001>

de Groot, K. (2023). Comics as a Way of Doing, Encountering, and Making Religion. In K. de Groot (Ed.), *Comics, Culture, and Religion: Faith Imagined* (pp. 239-246). Bloomsbury Academic. <https://doi.org/10.5040/9781350321618.ch-014>

de Groot, K. (Ed.) (2023). *Comics, Culture, and Religion: Faith Imagined*. Bloomsbury Academic. <https://www.bloomsburycollections.com/monograph?docid=b-9781350321618>

de Groot, K. (2023). Geestelijke verzorging zu Hause: Der Erfolg der Seelsorge in der säkularen Welt. In U. Roth, C. Albrecht, & E. Hauschildt (Eds.), *Praktische Theologie des Alltags* (pp. 189-201). Kohlhammer Verlag GmbH.

de Groot, K. (2023). The unacknowledged presence of Catholicism in secularized Dutch society: The case of spiritual care. In A. Dillen, A. Casteel, & J. De Kock (Eds.), *Coping with Crisis: Hospitality, Security, and the Search for Faithful Connections* (pp. 123-131). (International Academy of Practical Theology Conference Series; Vol. 3). International Academy of Practical Theology. <https://doi.org/10.25785/iapt.cs.v3i1.949>

de Groot, K. (2023). Uitgekristalliseerd en vloeibaar: De verbeelding van religie in beeldverhalen. *Vooy's*, 41(1), 6-15.

de Groot, K. (2023). Ontwaakt, verworpenen der aarde! *Sociologie Magazine*, 31(2), 6-8.